

Medya Dili Türkçe

Deniz Bayramoğlu

Kanal D Ana Haber Spikeri

Röportaj: İbrahim Acar

Türkçe Çok Ama Çok Zengin Bir Dil!

“Yunus Emre ve Türkçe” sayımıza özel Türkçenin medya ve yayıncılık alanında özellikle de ekranda haberlerde kullanımını üzerine Kanal D ana haber spikeri Deniz Bayramoğlu ile bir dosya röportaj gerçekleştirdik.

TRT Akademi Dergisi: Kalıplaşmış bir spiker Türkçesi var mıdır?

Deniz Bayramoğlu: Galiba var. Dil sadece kelimelerden oluşmaz çünkü. Her dilin kendine ait bir ritmi, bir müziği vardır. Sizin konuşmaya kattığınız ruh hâli bile kurduğunuz cümlelerin yapısını etkiler. Yerel habercilik gelenekleri günlük işleyişte bu ritmin ve ruh hâlinin belirli kalıplara sıkışmasına yol açıyor. Bu da bir net biçimde tanımlanabilir bir sunucu-muhabir Türkçesinin oluşmasına yol açıyor. Bu sunucu dili de, açık söylemek gerekirse, pek matah bir dil değil.

TRT Akademi Dergisi: Son yıllarda “Yeni medya dili” olarak ifade edilen bir kavram hayatımıza girdi. Bu dilin kullanımını habercilikte ne kadar yaygın?

Deniz Bayramoğlu: Bu dil daha çok sosyal medya alanında yaygın ve tek tip olmaktan çok uzakta. Toplumun tüm kesimlerinin dilini ve ağızını görebiliyorsunuz bu yeni medya diline baktığınızda. Ana akım medyada ise daha çok özel televizyonlarla başlayan bir geleneğin evrilmiş bir devamı hâkim. Ama bu anlayış da belirli ölçülerde yeni medya dilinin etkisi altına girmeye başladı.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda Türkçeyi kullanırken hangi kriterlere göre hareket ediyorsunuz? TDK’yi mi dikkate alıyorsunuz, yoksa kurumsal hassasiyetler mi ön plana çıkıyor?

Deniz Bayramoğlu: Benim için dil alanında dayanak olacak bir kurumun varlığı elzem. Yapısı itibariyle devingen bir yapıya sahip olan dil ile durağanlığı ifade eden kurum yan yana gelmez gibi görünse de bana kalırsa durum daha karmaşık. Kural ve devingenlik arasında diyalektik bir ilişki var. Ezcümle benim açımdan TDK önemli bir başvuru ve dayanak noktasıdır. Sık sık yazım kılavuzu ve sözlüğüne başvururum.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumu esnasında telaffuzunda zorlandığınız kelimeler oluyor mu? “Bunun da Türkçesi mi olur? Neyse onu kullanalım.” dediğiniz kavramlar var mı? Bir spiker olarak Türkçeyi korumak gibi bir özel hassasiyetiniz var mı?

Deniz Bayramoğlu: Türkçeyi korumak konusunda özel bir hassasiyetim var ve bunu faal bir şekilde yapmaya gayret ediyorum. Örneğin, elbette telaffuzunda zorlandığım kelimeler oluyor. Ama onları doğru seslendirmek için çalışıyorum. Doğrusunu söyleyene kadar, bıkmadan. Türkçe kelime seçmeye gayret ediyorum. “Bunun da Türkçesi mi olur?” dediğim kelime sayısı çok az. Ama o kelimeler için seçenek aradığımda da toplumsal kullanım sıklığını dayanak almaya çalışıyorum.

TRT Akademi Dergisi: Bugün özellikle dijital platformlardaki yayıncıların Türkçe ve diksiyon noktasında genel anlamda bir hassasiyetlerinin olmadığını görüyoruz. Bu noktada bir hassasiyet olmalı mı?

Deniz Bayramoğlu: Kesinlikle olmalı. Ama yepyeni düzenlenmemiş ve dahası düzenlenmesi imkânsız bir alandan bahsediyoruz. Dolayısıyla bu alanda bir hassasiyetin oluşması için çok daha erkenden bir müdahale şart. Yani eğitim, aile ve ana akım medyada aynı anda başlayacak bir seferberlik.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda kullandığınız Türkçeye ilişkin idarecilerinizden, meslektaşlarınızdan veya izleyiciden geri dönüşler alıyor musunuz?

Deniz Bayramoğlu: Meslek hayatım boyunca iki kere yanlış seslendirme konusunda uyarı aldım. Onları da hemen düzelttim. Okumayı çok severim. O nedenle de kelime dağarcığım bir hayli gelişkindir. Bu da izleyicinin genelde beğendiği bir özellik sanırım. Ama ana dil konusundaki hassasiyetimin izleyici tarafından fark ve takdir edildiğini en fazla umabilirim.

TRT Akademi Dergisi: Kriz dönemlerinde haber sunmanın da birçok açıdan zorlukları var. Özellikle savaş, terör olayları, afet, salgın, sel gibi kritik zaman dilimlerinde bu haberleri halka ulaştırırken nasıl bir dil kullanmaya çalışıyorsunuz? Bu noktadaki hassasiyetleriniz neler oluyor?

Deniz Bayramoğlu: Bu hassasiyetler gazetecilik ilkeleri arasında zaten net biçimde ifade edilmiştir. Tarafsız, açık, ve şeffaf olmalısınız. Kışkırtıcı, rencide edici, paniğe sürükleyici bir dil ise en uzak durmanız gereken şeydir. Çünkü haberci kamu yararını gözetmekle mükelleftir. Kriz zamanlarında bir haber sunucusu olarak rahat etmenin en kolay yolu aslında bu: ilkeleri bilmek, içselleştirmek ve uygulamak. Gerisi sahadaki beceri, tecrübe ve bu ilkeleri en ölçüde içselleştirdiğimize bağlı.

TRT Akademi Dergisi: Türkçemiz medya dili açısından zengin bir dil mi? Medya ve spikerlik noktasında Türkçenin ne gibi fırsatları var?

Deniz Bayramoğlu: Medya açısından diyerek özel bir alan açmak gerekir mi

bilmiyorum ama kanımca Türkçe çok ama çok zengin bir dil ve bu dile hâkimiyet çok ama çok büyük bir avantaj. Günümüz koşullarında hâkimiyet çok iddialı bir hedef gibi görünüyorsa başka bir hedef koyalım. Tanımak diyelim. Kaldı ki bu bana kalırsa temel vatandaşlık görevi. İnsan kendi diline hiç olmazsa aşına olmalı. Kurallarını, yapısını, kelimelerinin ritmin, konuşmanın müziğini bilinçli olarak da fark etmeli.

TRT Akademi Dergisi: Habercilikte dilin ve Türkçenin kullanımında geçmişten bugüne neler değişti?

Deniz Bayramoğlu: Toplumda ne, nasıl bir devinim içinde değiştiyse habercilikte dilin kullanımında da -maalesef- aynı şey oldu. Daha az kelime kullanılan bir dil hâline geldi. Cümlelerin yapısı basitleşti. Cümlelerdeki kelime sayısı azaldı. Dilin ritmi bozuldu. Müziği kayboldu. Yabancı dil istilası sadece kelimelerle olmuyor çünkü. Yabancı dilin ritmi, vurgusu, cümle yapısı, deyimlerinin ve atasözlerinin bire bir çevirisi de istila ediyor dilimizi.

Dolayısıyla bu durum habercilikte de kendisini hissettiriyor. Elbette bir kamu kurumu kimliği ile TRT yıllardır bu hassasiyetin en ciddi biçimde gözetildiği yer. Ama maalesef orada da zaman zaman bu tür örnekler rastlıyoruz. Dahası açık olmak gerekirse ben de zaman zaman aynı hataya düşüyorum.

Ama önemli olan bunları fark etmek ve tekrar etmemek.

